

Leo Trotskij:
Förord till *La révolution défigurée*¹
1 maj 1929

[Ur *Writings of Leon Trotsky 1929*, Pathfinder Press 1975, s 117-128. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Detta verk följer de olika skedena under den 6 år långa kamp som ledarskapsfraktionen i Sovjetunionen har fört mot Vänsteroppositionen (bolsjevik-leninisterna) i allmänhet och författaren i synnerhet.

En stor del av detta verk ägnas åt att tillbakavisa de grova anklagelser och förtal som har riktats mot mig personligen. Vad ger mig rätten att pröva läsarens tålamod med dessa dokument? Det faktum att mitt liv är ganska nära förknippat med revolutionens händelser kan inte i sig själv rättfärdiga publiceringen av denna bok. Om Stalinfraktionens kamp mot mig bara var en personlig kamp om makt, så kan en redogörelse för denna strid inte innehålla något lärorikt: parlamentarismens historia är full av strider mellan grupper och individer som strävar efter makten för dess egen skull. Mitt skäl är ett helt annat: nämligen att kampen mellan individer och grupper i Sovjetunionen är oupplösligt förenad med oktoberrevolutionens olika skeden.

Den historiska determinismen visar sig aldrig så kraftfullt som under en revolutionär period. En sådan period blottlägger klassförhållanden och driver konflikter och motsättningar till sin yttersta spets. Och under sådana perioder blir idékampen det mest direkta uttrycket för klasser eller delar av samma klass som är i strid med varandra. Under den ryska revolutionen har kampen mot "trotskismen" fått just denna karaktär. Det band som knyter samman diskussioner som ibland mest liknar hårklyverier med vissa samhällsklassers materiella intressen, är i detta fall så slående att dessa historiska erfarenheter en dag kommer att få ett speciellt kapitel i de akademiska läroböckerna om historisk materialism.

På grund av Lenins sjukdom och död delas oktoberrevolutionen upp i två perioder, som blir allt tydligare ju längre bort vi kommer från dem. Den första perioden var erövringen av makten, upprättandet och befästandet av proletariats diktatur, det militära försvaret av den, de avgörande stegen för att hitta dess ekonomiska väg. På den tiden var hela partiet medvetet om att det var den proletära diktaturens stöttepelare. Det var denna medvetenhet som gav det dess inre självförtroende.

Den andra perioden kännetecknas av närvaron av element av en växande dubbelmakt i landet. Proletariatet som hade tagit makten efter oktoberrevolutionen knuffades åt sidan, och tvingades – som ett resultat av en rad objektiva och subjektiva faktorer av både inre och yttre karaktär – i bakgrunden. Andra element, andra samhällsskikt, delar av andra klasser, började pressa sig fram vid sidan av proletariatet, bakom det och ibland till och med framför det. Dessa element lyckades skaffa sig en stor del av, om inte själva makten så åtminstone inflytandet över den. Dessa andra skikt – statstjänstemän, anställda funktionärer i fackföreningar och kooperativ, folk från fria yrken, och mellanhänder – bildade alltmer ett sammanhängande system. Genom sina existensvillkor, vanor och sätt att tänka skiljde sig dessa skikt från proletariatet, eller flyttade sig allt längre bort från det. Sist och slutligen borde partifunktionärer också räknas till dem, i så måtto som de utgör en definitivt upprättad kast, som mer säkerställer sin egen beständighet genom statsapparaten än med interna partimedel.

1 *La révolution défigurée* gavs ut i Frankrike 1929 och är i stora stycken identisk med [Stalins förfalskarskola](#) på marxistarkiv.se – öa.

Genom sitt ursprung och traditioner, och källan till sin styrka, vilar sovjetmakten fortfarande på proletariatet, om än alltmer indirekt. Men via de samhällsskikt som har räknats upp ovan hamnar det alltmer under inflytande från borgerliga intressen. Detta tryck blir särskilt tydligt eftersom en stor del av inte bara statsapparaten utan även partiapparaten blir, om inte en medveten så åtminstone en faktisk förmedlare av borgerliga uppfattningar och förväntningar. Oavsett hur svag vår nationella borgarklass må vara, så är den med rätta medveten om att vara en del av världsbourgeoisien, och den fungerar som drivrem för världsimperialismen. Men inte heller borgarklassens underordnade bas är helt negligerbar. I så måtto som jordbruket utvecklas på en individuell marknadsgrund, så skapar det oundvikligen en ansevärd småbourgeoisie på landsbygden. De rika bönderna eller de bönder som bara försöker berika sig och slungar sig mot den sovjetiska laglighetens murar, blir naturliga representanter för bonapartistiska strömningar. Hela den moderna historiens utveckling belyser detta faktum, och det bekräftar ånyo av sovjetrepublikens erfarenheter. Sådant är det samhälleliga ursprunget till de element av dubbelmakt som kännetecknar oktoberrevolutionens andra kapitel, perioden efter Lenins död.

Det säger sig själv att inte ens den första perioden, 1917-1923, är likartad från början till slut. Inte ens då rörde vi oss bara framåt, utan vi hade också bakslag. Även då gjorde revolutionen viktiga eftergifter: å ena sidan till bönderna, å den andra till världsbourgeoisien. Brest-Litovsk var den segerrika revolutionens första bakslag, efter vilket revolutionen återupptog sin marsch framåt. Även om politiken med handels- och industrikoncessioner hittills har haft blygsamma praktiska resultat, så utgjorde den en principiellt allvarlig taktisk reträtt. Men den största övergripande reträtten var den Nya ekonomiska politiken – NEP. Genom att återupprätta en marknadsekonomi, återskapade NEP omständigheter som hotade att återuppliva småbourgeoisien och omvandla vissa grupper och delar av den till en mellanbourgeoisie. Kort sagt innehöll NEP möjligheter till dubbelmakt. Men de existerade bara som en ekonomisk möjlighet. De fick en verklig styrka först under det andra kapitlet i historien om Oktober, som allmänt sett kan anses ha börjat med Lenins sjukdom och inledningen av kampanjen mot ”trotskismen”.

Det säger sig själv att eftergifterna till de borgerliga klasserna i sig själva ännu inte är ett brott mot proletariatets diktatur. Allmänt sett finns det inga historiska exempel på en kemiskt ren form av klasstyre. Borgarklassen härskar genom att luta sig på andra klasser, underordna dem, korrumpera dem eller hota dem. Samhällsreformer till arbetarnas förmån utgör i sig själva inte på något sätt ett överträdande av borgarklassens absoluta överhöghet i ett land. Varje enskild kapitalist kan förstås ha en känsla av att han inte längre är fullständig herre i sitt eget hus – dvs. i sin fabrik – eftersom han är tvungen att medge sin ekonomiska diktaturs lagliga begränsningar. Men det enda syftet med dessa begränsningar är att stöda och bevara klassens makt i sin helhet. Den enskilda kapitalistens intressen kommer ständigt i konflikt med den kapitalistiska statens intressen, inte bara i frågor om social lagstiftning, utan också i frågor om skatter, offentlig skuld, krig och fred, etc.. Klassens intressen i sin helhet har övertagit. Bara de avgör vilka reformer som kan genomföras, och i vilken mån de kan genomföras utan att skaka grundvalarna till hela klassens makt.

Frågan ställs på samma sätt för proletariatets diktatur. En kemiskt ren diktatur kan bara existera i en fantasivärld. När proletariatet har makten tvingas det ta itu med de andra klasserna i förhållande till sin styrka på hemmaplan eller på det internationella området, och det måste göra eftergifter till de andra klasserna för att bevara sitt styre. Hela problemet är att veta var gränsen för dessa eftergifter går och hur medvetet de görs.

Det fanns två aspekter på den Nya ekonomiska politiken. För det första härrörde den ur att proletariatet själv behövde använda metoder som kapitalismen hade utvecklat för att sköta industrin och överhuvudtaget hela ekonomin. För det andra var den en eftergift till borgarklassen, och speciellt till småbourgeoisien, eftersom den tillät dem att fungera ekonomiskt med sina typiska metoder att köpa och sälja. På grund av Rysslands övervägande landsbygdsbefolkning var denna NEP:s andra aspekt av avgörande vikt. Eftersom den revolutionära utvecklingen stannade av i andra länder, så var NEP, som utgjorde ett djupt och varaktigt bakslag, oundviklig. Vi genomförde den enhälligt under Lenins ledarskap. Reträtten kallades en reträtt inför hela världen. Partiet, och genom det hela arbetarklassen, förstod mycket väl vad den innebar i övergripande mening. Småbourgeoisien fick chans att ackumulera välstånd – inom vissa gränser. Men makten, och följaktligen rätten att bestämma ackumulationens gränser, låg som tidigare i proletariatets händer.

Vi nämnde ovan att det finns en parallell mellan de samhällsreformer i proletariatets intresse som borgarklassen känner sig tvingad att vidta, och de eftergifter som proletariatet vid makten gör till de borgerliga klasserna. Men om vi vill undvika att göra misstag måste vi sätta in denna parallell inom tydliga historiska ramar. Borgarklassens makt har funnits i århundraden, den har en internationell karaktär, den vilar på en enorm samling förmögenheter, den har ett mäktigt system av institutioner, förbindelser och teorier till sitt förfogande. Sekel av makt har skapat en sorts instinkt för makt, vilken ofta har fungerat som en ofelbar vägledning för borgarklassen. För proletariatet har århundraden av borgerlig makt inneburit århundraden av förtryck. Det har varken historiska traditioner av att härska, eller än mindre en instinkt för makt. Det kom till makten i ett av Europas fattigaste och mest underutvecklade länder. Under nuvarande historiska omständigheter, i det nuvarande skedet, innebär det att proletariatets diktatur är oändligt mindre säker än borgarklassens makt. En riktig politisk linje, en realistisk bedömning av sina handlingar, och i synnerhet de oundvikliga eftergifter som man måste göra till borgarklassen, är frågor om liv och död för sovjetmakten.

Det kapitel av revolutionen som följde på Lenins död kännetecknas av en utveckling av både socialistiska och kapitalistiska krafter i den sovjetiska ekonomin. Utgången beror på det dynamiska samspelet mellan dem. Jämvikten kontrolleras mindre av statistik än av det ekonomiska livets dagliga utveckling. Den nuvarande djupa krisen har tagit den paradoxala formen av brist på jordbruksprodukter i ett jordbruksland, och är förvisso ett objektivt bevis på att den grundläggande ekonomiska jämvikten har rubbats. Sedan den tolfte partikongressen på våren 1923 har författaren till denna bok varnat för de möjliga konsekvenserna av en felaktig ekonomisk politik: industrins eftersläpning leder till "saxeffekt", det vill säga bristande proportioner mellan priserna på industri- och jordbruksprodukter, ett fenomen som i sin tur får jordbrukets utveckling att stanna av. Att dessa konsekvenser har förverkligats innebär inte i sig själv att sovjetregimens fall är oundvikligt eller än värre överhängande. Det betyder däremot att det behövs en förändring av den ekonomiska politiken – och att den är mycket trängande.

I ett land där de grundläggande produktionsmedlen är statligt ägda spelar regeringsledningens politik en direkt och under en viss period avgörande roll inom ekonomin. Därför inskränker sig frågan till huruvida ledarskapet kan förstå behovet av en förändring av politiken, och om det befinner sig i en ställning där det kan genomföra en sådan förändring i praktiken. Vi återkommer således till frågan om att avgöra i vilken mån statsmakten fortfarande ligger i händerna på proletariatet och dess parti, alltså i vilken mån statsmakten fortfarande är oktoberrevolutionens makt. Det går inte att besvara denna fråga på förhand. Politiken styrs inte av mekaniska lagar. De olika klassernas och partiernas makt visar sig under kampen. Och den avgörande striden har ännu inte genomförts.

Dubbelmakt, det vill säga en parallell förekomst av makt eller halvt makt som utövas av två fientliga klasser – som t ex under Kerenskijperioden – kan inte fortsätta under någon längre tidsperiod. En sådan krissituation måste lösas på ett eller annat sätt. Det bästa sättet att tillbakavisa anarkisternas eller så kallade anarkisters påstående att Sovjetunionen här och nu är en borgerlig stat är med den inställning som både den inhemska och utländska borgarklassen själv har till denna fråga. Det vore teoretiskt felaktigt och politiskt farligt att gå längre än att medge att det finns element av dubbelmakt. Det vore till och med självmord. Frågan om dubbelmakt består för tillfället av att veta *i vilken omfattning* de borgerliga klasserna har rotat sig i den sovjetiska statsapparaten, och *i vilken omfattning* borgerliga idéer och strömningar har rotat sig i det proletära partiets apparat. Ty partiets manöverförmåga och arbetarklassens förmåga att vida nödvändiga försvars- och anfallsåtgärder är beroende av denna fråga om i vilken *grad* det har skett.

Oktoberrevolutionens andra kapitel kännetecknas inte bara av utvecklingen av småbourgeoisins ekonomiska ställning i städerna och på landsbygden, utan också av en oändligt mycket starkare och farligare teoretisk och politisk avvärjning av proletariatet, hand i hand med ett ökande självförtroende bland borgerliga skikt. I linje med det skede som dessa processer genomgår, har det varit och är det fortfarande i de växande småborgerliga klassernas intresse att så mycket som möjligt dölja sin framryckning, genom att kamouflera sina framsteg i skyddande sovjetiska färger, och genom att framställa sina segrar som delar som ingår i det socialistiska uppbygget. Men oavsett hur viktiga de är, var vissa av borgarklassens framsteg på NEP:s basis oundvikliga, och dessutom också nödvändiga för socialismens utveckling. Men dessa borgarklassens ekonomiska erövringar kan få en helt annan betydelse och utgöra en helt annan sorts fara beroende på om arbetarklassen, och framförallt dess parti, har en mer eller mindre korrekt uppfattning av de processer och förskjutningar som sker i landet, och mer eller mindre pålitligt sitter vid rodret. Politik är koncentrerad ekonomi. I det nuvarande skedet inskränks den ekonomiska frågan i sovjetrepubliken mer än någonsin till en fråga om politik.

Felet med den politiska politiken efter Lenin är inte så mycket att det har gjorts nya, viktiga eftergifter till olika borgerliga samhällsskikt hemma, i Asien och i väst. Vissa av dessa eftergifter var nödvändiga och oundvikliga, om än bara på grund av tidigare misstag. De nya eftergifter som gjordes till kulakerna i april 1925 – rätten att arrendera mark och anställa arbetare – var av denna sort. En del av dessa eftergifter var i sig själva felaktiga, skadliga eller till och med katastrofala – som kapitulationen till borgarklassens agenter i den brittiska arbetarrörelsen, och ännu värre kapitulationen till den kinesiska borgarklassen. Men det största brottet i den politiska (och antileninistiska) politiken efter Lenin var att framställa stora eftergifter som segrar för proletariatet, och bakslag som framsteg, att tolka de ökade inre svårigheterna som en segerrik framryckning mot ett socialistiskt samhälle i nationell skala.

Detta helt igenom förrädiska arbete att avvärja partiet teoretiskt och kväva proletariatets vakksamhet genomfördes under loppet av 6 år under täckmantel av en kamp mot ”trotskismen”. Marxismens hörnstenar, oktoberrevolutionens grundläggande metodologi, den leninistiska strategins viktigaste lärdomar, underkastades en grov och våldsam revidering, som uttryckte de återuppväckta småborgerliga funktionärernas skriande behov av lugn och ordning. Tanken på en *permanent revolution*, det vill säga det verkliga och oupplösliga bandet mellan sovjetrepublikens öde och den proletära revolutionens framåtskridande i världsskala, irriterade mer än något annat de nya, konservativa samhällsskikt vars fasta övertygelse var att den revolution som hade lyft dem till en ledande ställning hade slutfört sitt uppdrag.

Mina kritiker i det demokratiska och socialdemokratiska lägret förklarar myndigt för mig att

Ryssland inte är ”moget” för socialismen, och att Stalin gör helt rätt i att via en sicksackkurs leda Ryssland tillbaka till den kapitalistiska vägen. Det stämmer att det som socialdemokrater med verklig tillfredsställelse kallar ”kapitalismens återupprättande”, kallar Stalin själv för att ”bygga socialism i nationell skala”. Men eftersom de tänker på samma process, ska inte skillnaden i terminologi göra oss blinda för att de i grund och botten är identiska. Även om vi går med på att Stalin genomför sin uppgift fullt medveten om vad han gör, vilket inte för ett ögonblick kan vara möjligt, så skulle han ändå bli tvungen att kalla kapitalism för socialism, för att minska motståndet. Ju mindre han förstår de grundläggande historiska problemen, desto mer kan han förtroendefullt fortsätta på detta sätt. I detta avseende besparar hans blindhet honom från tvånget att ljuga.

Men frågan handlar inte alls om att veta om Ryssland ensamt kan bygga socialismen. Allmänt sett existerar inte denna fråga för marxismen. Allt som den stalinistiska skolan teoretiskt har sagt om detta ämne befinner sig på alkemins och astrologins nivå. Som lära skulle stalinismen i bästa fall utgöra ett bra utställningsföremål i ett naturhistoriskt museum som ägnas åt teori. Den avgörande frågan är om kapitalismen kan leda Europa ur dess historiska återvändsgränd, om Indien kan befria sig från slaveri och misär utan att lämna en fredlig kapitalistisk utveckling, om Kina kan uppnå Europas och Amerikas kulturella nivå utan revolution och krig, om USA kan nå gränsen för sina produktivkrafter utan att skaka Europa och utan lägga grunden till en katastrof för hela mänskligheten i form av ett fruktansvärt krig. Det är så frågan om oktoberrevolutionens slutgiltiga öde ställs. Om vi går med på att kapitalismen fortfarande är en progressiv historisk kraft som med egna medel och metoder kan lösa de grundläggande problem som står på den historiska dagordningen, att den kan lyfta mänskligheten till ännu högre nivåer, då kan det inte bli frågan om att omvandla sovjetrepubliken till ett socialistiskt land. Då skulle det innebära att oktoberrevolutionens socialistiska struktur oundvikligen är dömd till undergång, och bara kommer att efterlämna arvet efter sina demokratiska jordbruksreformer. Skulle denna reträtt från en proletär revolution till en borgerlig revolution genomföras av den stalinistiska fraktionen, eller av en del av denna fraktion, eller till och med genom ett övergripande politiskt vaktbyte – eller om nödvändigt mer än ett? Det är bara sekundära frågor. Jag har redan många gånger skrivit att den politiska formen för denna tillbakagång med största sannolikhet kommer att vara bonapartism och inte demokrati. Nu är det avgörande att veta om kapitalismen som världssystem fortfarande är progressivt. Det är just på denna punkt som våra socialdemokratiska motståndare uppvisar en ömklig, ålderdomlig och kraftlös utopism – inte en progressiv utan en reaktionär utopism.

Stalins politik är ”centristisk” – dvs. stalinismen är en strömning som balanserar mellan socialdemokrati och kommunism. Stalinskolans främsta ”teoretiska” insatser kom först efter Lenins död, och de har lutat åt att skilja sovjetrepublikens öde från den världsrevolutionära utvecklingen i allmänhet. Det lika med att vilja skilja oktoberrevolutionen från världsrevolutionen. Epigonernas* ”teoretiska” problem har tagit formen av att ställa ”trotskism” mot leninism.

För att skilja sig från marxismens internationella karaktär och samtidigt i ord förbli den trogen, tills nya instruktioner kommer, måste de först av allt rikta sin eld mot de som stödde oktoberrevolutionens och den proletära internationalismens teorier. På den tiden var Lenin den främste bland dessa. Men Lenin dog vid vändpunkten mellan revolutionens två skeden. Således kunde han inte försvara sitt levnadsverk. Epigonerna styckade upp hans böcker i citat, och började med detta vapen angripa den levande Lenin, samtidigt som de höjde honom från hans grav, inte bara på Röda torget utan också i partiets medvetande. Som om han hade förut-

* Epigoner = efterföljare som inte tillför någon innovation och bara går i sin föregångares fotspår – öa.

sett det öde som inom kort skulle drabba hans teorier, inleder Lenin sin bok *Stat och revolution* med följande ord, som ägnas de stora revolutionärernas lott:

Efter deras död görs försök att förvandla dem till menlösa helgon, så att säga kanonisera dem, ge deras namn en viss ryktbarhet för att ”trösta” de förtryckta klasserna och slå blå dunster i ögonen på dem, medan den revolutionära teorins innehåll urholkas och banaliseras och dess revolutionära skärpa avtrubbas.²

Vi behöver bara tillägga att N K Krupskaja en gång var djärv nog att slunga dessa profetiska ord i ansiktet på Stalins fraktion.

Epigonernas andra uppgift var att framställa försvaret och utvecklingen av Lenins teorier som en mot Lenin fientlig lära. Myten om ”trotskismen” stod för denna historiska tjänst. Är det nödvändigt att upprepa att jag inte hävdar, och aldrig har hävdat, att jag har skapat min egen lära? Min teoretiska skolning är i Marx’ skola. Vad gäller revolutionära metoder, så gick jag i Lenins skola. Eller så är, om man så önskar, ”trotskism” för mig ett namn som epigonerna har satt på Marx’ och Lenins teorier. De vill till varje pris bryta med dessa teorier, men vågar ännu inte göra det öppet.

Denna bok kommer att blottlägga en del av den ideologiska process med vilken sovjetrepublikens nuvarande ledarskap har bytt sin teoretiska förklädning för att passa sin förändrade samhällsliga karaktär. Jag kommer att visa hur samma personer har haft en åsikt om samma händelser, samma teorier, samma politiska aktivister, medan Lenin levde och sedan en helt annan efter hans död. I denna bok tvingas jag lägga fram ett stort antal citat, och det är, kan jag tillägga i förbigående, motsatsen till mitt vanliga sätt att skriva. Men under en kamp mot politiska personer som plötsligt och listigt förnekar sitt nyligen förflutna samtidigt som de svär trohet till det, går det inte att klara sig utan citat, ty i det aktuella fallet är de tydliga och ovedersägliga bevis. Om otåligen läsare invänder mot att tvingas göra delar av sin resa i korta etapper, så borde de tänka på, att om de hade samlat ihop citaten, och valt ut de mest informativa av dessa och fastställt de nödvändiga politiska banden mellan dem, så skulle det ha krävt oändligt mycket mer arbete än att uppmärksamt läsa dessa betecknande utdrag från kampen mellan två läger – på samma gång så närbelägna och så orubbligt motstridiga.

Bokens första del är ett brev till Partihistoriska byrån som jag skrev med anledning av oktoberrevolutionens tioårsminne. I protest returnerade institutet manuskriptet, som skulle ha utgjort ett störande element under arbetet att koka ihop de oerhörda förfalskningar som denna institution ägnar sig åt under sin kamp mot ”trotskismen”.

Bokens andra del består av fyra tal som jag höll inför partiets högsta organ mellan juni och oktober 1927, det vill säga under de mest intensiva ideologiska konflikterna mellan oppositionen och Stalinfraktionen. Om jag har valt stenogrammen av dessa fyra tal från de senaste årens många dokument, så är det på grund av att de i koncentrerad form ger en tillräckligt fullständig genomgång av de olika teorierna, och på grund av att deras kronologiska kontinuitet enligt min uppfattning gör det möjligt för läsaren att närma sig själva kampens dramatiska dynamik. Jag borde dessutom tillägga, att de många parallellerna till den franska revolutionen är ämnade att hjälpa de franska läsarna att orientera sig historiskt

Jag har gjort avsevärda strykningar i talens texter för att ta bort upprepningar, som trots allt är mer eller mindre oundvikliga. Jag har gjort alla nödvändiga klargöranden i form av inledande noter till själva talen, som publiceras för första gången i denna upplaga. De är fortfarande olagliga skrifter i Sovjetunionen.

2 Lenin, [Stat och revolution](#), på marxistarkiv.se, s 2.

Slutligen har jag tagit med en liten pamflett som jag skrev 1928 i Alma Ata, som svar på invändningar som restes av en positivt inställd motståndare. Jag anser att detta dokument, som har cirkulerats vida omkring i manuskriptform, ger en nödvändig avslutning på boken i sin helhet genom att introducera läsaren till kampens sista stadium just innan jag landsförvisades från Sovjetunionen.

Denna bok täcker det nyss förflutna, och dessutom med det enda målet att relatera det till nutiden. Mer än en av de processer som tas upp här är ännu inte fullbordade, mer än en fråga är ännu inte löst. Men varje dag kommer att ge ytterligare bekräftelser på de motstridiga teorierna. Denna bok tillägnas den nutida historien, alltså till politik. Den betraktar endast det förflutna som en direkt introduktion till framtiden.